

Κυρία
Θεοδώρα Μπακογιάννη
Πρόεδρο της Διαρκούς Κοινοβουλευτικής Επιτροπής
Εθνικής Άμυνας και Εξωτερικών Υποθέσεων
epitropes@parliament.gr

ΘΕΜΑ: Σχόλια και παρατηρήσεις επί του νομοσχεδίου «*Χάρτης Μετάβασης των Ενόπλων Δυνάμεων στη Νέα Εποχή (Σταδιοδρομία και εξέλιξη Αξιωματικών, Υπαξιωματικών και Επαγγελματιών Οπλιτών των Ενόπλων Δυνάμεων, μισθολογικές ρυθμίσεις για το στρατιωτικό προσωπικό των Ενόπλων Δυνάμεων, αναδιοργάνωση ακαδημαϊκής εκπαίδευσης των Ενόπλων Δυνάμεων, στρατολογία των Ελλήνων, εθελοντική στράτευση γυναικών και άλλες διατάξεις)*»

Αξιότιμη κυρία Πρόεδρε,

Στο πλαίσιο των αρμοδιοτήτων του Συνηγόρου του Πολίτη, έχω την τιμή να θέσω υπ' όψιν σας, και δι' υμών υπ' όψιν των μελών της Διαρκούς Κοινοβουλευτικής Επιτροπής Εθνικής Άμυνας και Εξωτερικών Υποθέσεων τις παρακάτω παρατηρήσεις επί του σχεδίου νόμου «*Χάρτης Μετάβασης των Ενόπλων Δυνάμεων στη Νέα Εποχή (Σταδιοδρομία και εξέλιξη Αξιωματικών, Υπαξιωματικών και Επαγγελματιών Οπλιτών των Ενόπλων Δυνάμεων, μισθολογικές ρυθμίσεις για το στρατιωτικό προσωπικό των Ενόπλων Δυνάμεων, αναδιοργάνωση ακαδημαϊκής εκπαίδευσης των Ενόπλων Δυνάμεων, στρατολογία των Ελλήνων, εθελοντική στράτευση γυναικών και άλλες διατάξεις)*», το οποίο συζητείται από 17.12.2025 ενώπιον της υμέτερης Επιτροπής.

ΜΕΡΟΣ Ζ΄: ΚΑΤΑΣΤΑΣΕΙΣ ΑΞΙΩΜΑΤΙΚΩΝ ΚΑΙ ΥΠΑΞΙΩΜΑΤΙΚΩΝ

Οι διατάξεις για την υπηρεσιακή κατάσταση μονίμων επαγγελματικών στελεχών των ενόπλων δυνάμεων εκφεύγουν, κατά κανόνα, της αρμοδιότητας του Συνηγόρου του Πολίτη (άρθρο 3 § 2 ν. 3094/2003), με εξαίρεση τις περιπτώσεις που ο Συνήγορος του Πολίτη ενεργεί ως φορέας προώθησης της αρχής της ίσης μεταχείρισης βάσει της Οδηγίας ΕΚ 2000/78 όπως ενσωματώθηκε με το Μέρος Α΄ του ν. 4443/2016.

Ενεργός υπηρεσία και «ειδικές καταστάσεις»

Με το Μέρος Ζ΄ αναμορφώνεται το νομικό πλαίσιο της κατάστασης των στελεχών των Ενόπλων Δυνάμεων. Σύμφωνα με το άρθρο 98 § 1, η κύρια διάκριση καθορίζεται: α) σε ενεργό υπηρεσία και β) στις ειδικές καταστάσεις που με τη σειρά τους διακρίνονται σε βα) Υπηρεσία Γραφείου, ββ) Ελαφρά Υπηρεσία για τον Στρατό Ξηράς, βγ) Υπηρεσία Ξηράς για το Πολεμικό Ναυτικό και βδ) Υπηρεσία Εδάφους για την Πολεμική Αεροπορία. Σύμφωνα με το άρθρο 101, οι ειδικές αυτές καταστάσεις αφορούν μόνιμους εν ενεργεία αξιωματικούς και μόνιμους υπαξιωματικούς που, λόγω τραύματος, νοσήματος, πάθησης ή πτητικής ακαταλληλότητας,

μπορούν να αξιοποιηθούν αποκλειστικά σε ορισμένες μόνον από τις θέσεις που προβλέπονται για τον βαθμό τους, τη διάκριση ή τη γενική ειδικότητά τους και εκτελούν καθήκοντα γραφείου. Οι εν λόγω διατάξεις ουσιαστικά αποτελούν μεταφορά των αντίστοιχων διατάξεων των άρθρων 14-16 ν.δ. 1400/1973.

Ως φορέας προώθησης της αρχής της ίσης μεταχείρισης με βάση την Οδηγία 2000/78 αλλά και ως πλαίσιο για την προαγωγή της εφαρμογής της Σύμβασης των Ηνωμένων Εθνών για τα Δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρία που κυρώθηκε με τον ν. 4074/2012 (άρθρο 72 ν. 4488/2017), ο Συνήγορος του Πολίτη αναγνωρίζει τις ειδικές αυτές καταστάσεις ως μορφή εύλογων προσαρμογών, δηλαδή ως μορφή εξατομικευμένων και κατάλληλων διευθετήσεων που οφείλει να λαμβάνει το κράτος για εργαζόμενους στις Ένοπλες Δυνάμεις ως στρατιωτικό προσωπικό με αναπηρία με βάση το άρθρο 5 ν. 4443/2016 και το άρθρο 5 § 3 ν. 4074/2012. Από την άποψη αυτή, ως ασύμβατη με το χαρακτήρα των εύλογων προσαρμογών ως εξατομικευμένων διευθετήσεων θεωρεί ο Συνήγορος του Πολίτη την πρόβλεψη στο άρθρο 11 § 3 του νομοσχεδίου για υποχρέωση επανεξέτασης εντός τριετίας από τη δημοσίευση του νόμου όλων όσων είχαν υπαχθεί στις διατάξεις των άρθρων 14-16 ν.δ. 1400/1973, χωρίς να μπορεί να ληφθεί υπόψη η τυχόν μονιμότητα της πάθησης ή της βλάβης της υγείας και με κίνδυνο να πληγεί δυσανάλογα η προστατευόμενη εμπιστοσύνη τους ως διοικουμένων.

ΜΕΡΟΣ Θ': ΣΤΡΑΤΟΛΟΓΙΑ

Με το κεφάλαιο αυτό αντικαθίσταται ολόκληρος ο ν. 3421/2005 που διείπε μέχρι σήμερα τη στρατολογία. Σύμφωνα με την Ανάλυση Συνεπειών Ρύθμισης που συνοδεύει το σχέδιο νόμου, *«Λόγω των πολλαπλών τροποποιήσεων που έχει υποστεί ο εν λόγω νόμος και επιπλέον της ανάγκης απλοποίησης και εκσυγχρονισμού του πλαισίου και τροποποίησης ουσιαστικά επιμέρους διατάξεών του, κρίθηκε σκόπιμη η αντικατάστασή του από ένα νέο κείμενο, προσαρμοσμένο στις σύγχρονες απαιτήσεις»*.

Επ' αυτού πρέπει να παρατηρηθεί πως η μεν ανάγκη απλοποίησης ήταν πανθομολογούμενη, η δε αποκαλούμενη *«προσαρμογή στις σύγχρονες απαιτήσεις»* εκφράζεται στην πράξη με εισαγωγή αυστηρότερων ρυθμίσεων σε ολόκληρο το φάσμα της στρατολογικής νομοθεσίας, από τα όρια ηλικίας της εφεδρείας (άρθρα 174 § 2 & 216 §§ 1-2) ή της δυνατότητας εξαγοράς (άρθρα 223 § 1 & 230 § 1) μέχρι τα είδη των αναβολών στράτευσης (άρθρα 183-197), τη διάρκεια της αναβολής λόγω σπουδών (άρθρο 187 § 2) και τις διαδικασίες απαλλαγής (άρθρα 181-182, 198, 205-213).

Η διαπίστωση αυτή έχει επισημανθεί και σχολιασθεί κατά κόρον στην προηγούμενη δημόσια διαβούλευση¹, με αξιοπρόσεκτα επιχειρήματα. Επισημαίνουμε εξ αυτών, ιδίως, ότι κάποιος από τους καταργούμενους λόγους αναβολής στερούν τις ένοπλες δυνάμεις από τη δυνατότητα προσέλκυσης στρατευσίμων με όσο γίνεται υψηλότερο επίπεδο τεχνολογικής εξειδίκευσης ή ιατρών μετά την ολοκλήρωση της ειδικότητάς τους, καθώς και πως οι αυστηρότεροι όροι αναβολής είναι πιθανό ν' αυξήσουν τα ποσοστά ανυποταξίας, αντί να τα μειώσουν.

Σε κάθε περίπτωση, ο Συνήγορος του Πολίτη, σεβόμενος τις σχετικές επιλογές νομοθετικής πολιτικής πολλών δε μάλλον όταν εκείνες άπτονται της εθνικής άμυνας, αντιλαμβάνεται τη σαφή κατεύθυνση του νομοσχεδίου, και περιορίζεται στις ανωτέρω επισημάνσεις ως προς την εξυπηρέτηση των δημοσίων διατυπωθέντων στόχων της αξιοποίησης στατεύσιμων υψηλής εξειδίκευσης και περιορισμού της ανυποταξίας. Άλλωστε, και στο παρελθόν οι σχετικές παρεμβάσεις της Αρχής εστιάζονταν σε θεμελιώδη ζητήματα κράτους δικαίου, όπως, ιδίως, η

¹ <https://www.opengov.gr/mindefence/?p=7457>

αναγνώριση της αντίρρησης συνείδησης, η αιτιολογία των πράξεων των στρατολογικών αρχών και η εγγύηση της στρατολογικής ισότητας.

Αναβολή ή απαλλαγή λόγω ψυχικής πάθησης

Σύμφωνα με το άρθρο 179 §§ 2-3,

«Όσοι στρατεύσιμοι καταθέτουν ... ιατρικά δικαιολογητικά από τα οποία προκύπτουν προβλήματα υγείας, πλην ψυχικών παθήσεων, και πιθανολογείται η ακαταλληλότητά τους για στράτευση, παραπέμπονται ... στην πλησιέστερη στον τόπο διαμονής τους Στρατιωτική Υγειονομική Επιτροπή Αν από τα δικαιολογητικά που κατατίθενται προκύπτει ότι οι στρατεύσιμοι πάσχουν από ψυχικές παθήσεις, αυτοί δεν παραπέμπονται πριν από την αρχική πρόσκληση της κλάσης τους».

Σύμφωνα με το άρθρο 183 § 2,

«Η αναβολή διαρκεί: (α) Έως δύο (2) έτη για μη ψυχικές παθήσεις, χορηγούμενη συνολικά ή τμηματικά, κατά έτη ή εξάμηνα. (β) Έως πέντε (5) έτη για ψυχικές παθήσεις, χορηγούμενη αποκλειστικά τμηματικά, κατά ένα (1) έτος ή εξάμηνο». Σύμφωνα με το άρθρο 205 § 1, «η κατά περίπτωση αρμοδιότητα ανήκει: (α) στις Ειδικές Διακλαδικές Υγειονομικές Ψυχιατρικές Επιτροπές (εφεξής: ΕΔΥΨΕ) για παθήσεις ψυχικής υγείας. (β) Στις ΣΥΕ και τα Ειδικά Στρατολογικά Συμβούλια (εφεξής: ΕΣΣ) για όλες τις υπόλοιπες παθήσεις και νοσήματα».

Σύμφωνα με το άρθρο 208 §§ 7-9,

«εφόσον δεν προσκομίζεται βεβαίωση πιστοποίησης αναπηρίας ..., οι ΕΔΥΨΕ δύνανται να τους εντάξουν στην κατηγορία σωματικής ικανότητας (I/5), μόνο κατόπιν υποβολής τους: (α) σε κατάλληλες ψυχομετρικές δοκιμασίες ή λοιπές κλινικές εξετάσεις και (β) στην απολύτως απαραίτητη για ψυχιατρική εκτίμηση εκούσια νοσηλεία τους, σε ψυχιατρική κλινική στρατιωτικού νοσοκομείου ... η μη προσέλευση του παραπεμπόμενου για την υποβολή σε ψυχομετρικές δοκιμασίες και κλινικές εξετάσεις ή η ρητή ή συναγόμενη άρνησή του να νοσηλευτεί στις ημερομηνίες που καθορίζει η επιτροπή ισοδυναμεί με μη παρουσίασή του στην επιτροπή. Ειδικά οι στρατεύσιμοι και οι ανυπότακτοι, μετά τη διακοπή της ανυποταξίας τους, ..., εφόσον αρνούνται να νοσηλευτούν, θεωρείται ότι διατηρούν τη σωματική ικανότητα που είχαν και υποχρεούνται να καταταγούν».

Αντιστοίχως ειδικές ρυθμίσεις για τη μεταχείριση των «ψυχικών παθήσεων» περιλαμβάνουν τα άρθρα 211-213, 215 § 3 & 283 § 2, ενώ σύμφωνα με το άρθρο 242 § 12

«Για όσους εξετάζονται ή επανεξετάζονται μετά την έναρξη ισχύος του παρόντος από αρμόδια υγειονομική επιτροπή ... εφαρμόζονται οι διατάξεις του παρόντος, ακόμη και αν η παραπομπή συντελέστηκε πριν από την έναρξη ισχύος του».

Η εισαγωγή διαφορετικής μεταχείρισης μεταξύ αυτών που πάσχουν από «ψυχικές παθήσεις» και εκείνων που πάσχουν από «μη ψυχικές παθήσεις», είναι κατανοητό πως οφείλεται τόσο σε καχυποψία για το ενδεχόμενο καταστρατήγησης των σχετικών διατάξεων με πρόσχημα κάποια δυσαπόδεικτα νοσήματα², όσο και σε μακρά εμπειρία επιλήψιμων πρακτικών στις οποίες κατά καιρούς επιδίδονταν στρατεύσιμοι ή ακόμη και επίορκοι ψυχίατροι, καθώς και σε διαθέσιμα στατιστικά δεδομένα, από τα οποία φέρεται να προκύπτει ποσοστό ψυχικά πασχόντων στρατευσίμων δυσανάλογα μεγαλύτερο από το αντίστοιχο του γενικού πληθυσμού³.

² Έτσι η Ανάλυση Συνεπειών Ρύθμισης: «λαμβάνει υπόψη την ιδιαίτερη φύση των ψυχικών νόσων, το δυσδιάκριτο της αξιολόγησής τους και τη δυνατότητα θεραπείας τους σε βάθος χρόνου, διασφαλίζοντας, με αυτόν τον τρόπο, την αξιόπιστη αξιολόγηση της ικανότητας για στράτευση των ψυχικά πασχόντων».

³ Ομοίως, έτσι η Ανάλυση Συνεπειών Ρύθμισης: «ο αυξανόμενος αριθμός στρατευσίμων και οπλιτών που λαμβάνουν αναβολή για λόγους υγείας και κυρίως ο αριθμός όσων απαλλάσσονται από την υποχρέωση στράτευσης

Ωστόσο, ούτε η καχυποψία, ούτε η κακή εμπειρία αλλ' ούτε διαθέσιμα στατιστικά δεδομένα δύνανται να δικαιολογήσουν γενικευμένα και οριζόντια διακριτική μεταχείριση σε βάρος όσων επικαλούνται ψυχική πάθηση, ως εάν εκείνοι τεκμαίρονται ψευδόμενοι. Ο νομοθέτης διαθέτει μεν την ευχέρεια να καταστήσει εν τω συνόλω τους αυστηρότερες τις διαδικασίες διαπίστωσης παθήσεων ή να προβλέψει πολλαπλές και επάλληλες σχετικές κρίσεις, τόσο ειδικά για στρατολογική όσο και γενικά για οποιαδήποτε άλλη (λ.χ. κοινωνικοασφαλιστική) χρήση, δεν δικαιολογείται όμως να εισάγει άνευ ετέρου δυσμενέστερες ρυθμίσεις για μια κατηγορία παθήσεων όσον αφορά τη διάρκεια της αναβολής, την υποχρέωση προσκόμισης πιστοποιητικού αναπηρίας ή την πολλαπλότητα της υποχρεωτικής περιοδικής επανεξέτασης.

Ο Συνήγορος του Πολίτη, αν και αναγνωρίζει πως υπάρχουν ουσιώδεις διαφορές ανάμεσα σε παθήσεις αφ' ενός σωματικές και αφ' ετέρου ψυχικές ως προς τη δυνατότητα διάγνωσης, υπενθυμίζει πως η Σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών για τα Δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρία (ν. 4074/2012) προβλέπει ίσα δικαιώματα, ανεξάρτητα από τη φύση ή το είδος της αναπηρίας⁴.

Ως πλαίσιο για την προαγωγή της εφαρμογής της εν λόγω Σύμβασης (άρθρο 72 ν. 4488/2017), ο Συνήγορος του Πολίτη θεωρεί ως ασύμβατη με αυτή τη Σύμβαση την *en bloc* υποβολή των ψυχικά πασχόντων σε σημαντικά πιο χρονοβόρο και επαχθή διαδικασία προκειμένου να τύχουν αναβολής ή απαλλαγής από τη στράτευση, χωρίς να προβλέπεται περιθώριο εξατομικευμένης κρίσης με βάση τα δεδομένα της εκάστοτε περίπτωσης. Αν, επομένως, επιτραπεί κατ' αρχήν η πρόβλεψη περισσότερων και μακροχρόνιων επανεξετάσεων, αυτή θα ήταν δικαιολογημένη μόνο κατόπιν εξατομικευμένης εκτίμησης της αρμόδιας επιτροπής, ότι σε συγκεκριμένη περίπτωση η διάγνωση παρίσταται εξαιρετικά δυσχερής, και πάντως όχι γενικά και οριζόντια για όλες τις παθήσεις ορισμένης κατηγορίας.

Ακόμη περισσότερο προβληματική είναι η υποχρέωση προηγούμενης νοσηλείας ως προϋπόθεση της απαλλαγής: η νοσηλεία αυτή μόνο κατ' ευφημισμὸν αποκαλείται «*εκούσια*» στο κείμενο του νομοσχεδίου, καθώς η πρόβλεψή της ως προϋπόθεσης για υπαγωγή σε ευμενή ρύθμιση (εν προκειμένω σε αναβολή ή απαλλαγή στράτευσης) την καθιστά κατ' ουσίαν ακούσια, κάτι που μένει ν' αποτιμηθεί κατά πόσο συμβιβάζεται με τη διεθνή δέσμευση της χώρας κατ' άρθρο 7 ν. 2619/1998 (Σύμβαση Oviedo).

Τέλος, δεν φαίνεται να συνάδει προς την αρχή της προστατευόμενης εμπιστοσύνης η μεταβολή του νομικού πλαισίου της υγειονομικής εξέτασης ακόμη και στις περιπτώσεις αναβολών που είχαν ήδη χορηγηθεί.

Αναβολή στράτευσης μόνιμων κατοίκων εξωτερικού

Σύμφωνα με το άρθρο 193 § 2,

«Ως μόνιμοι κάτοικοι εξωτερικού για την εφαρμογή του παρόντος θεωρούνται όσοι κατοικούν ήδη στο εξωτερικό από την 1^η Ιανουαρίου του έτους που άρχισαν να διανύουν το δέκατο έκτο (16^ο) έτος της ηλικίας τους, μέχρι την 31^η Δεκεμβρίου του έτους που συμπληρώνουν το δέκατο όγδοο (18^ο) έτος της ηλικίας τους».

ως ακατάλληλοι για στράτευση (1/5) για λόγους ψυχικής υγείας δημιούργησε την ανάγκη τροποποίησης του υφιστάμενου πλαισίου, κατά τρόπο, ώστε να αυστηροποιηθούν οι σχετικές προϋποθέσεις».

⁴ Άρθρο 1: «Σκοπός της παρούσας Σύμβασης είναι να προάγει, να προστατεύσει και να διασφαλίσει την πλήρη και ίση απόλαυση όλων των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και θεμελιωδών ελευθεριών, από όλα τα άτομα με αναπηρίες και να προάγει το σεβασμό της εγγενούς αξιοπρέπειάς τους. Τα άτομα με αναπηρίες περιλαμβάνουν εκείνα που έχουν μακροχρόνια σωματικά, ψυχικά, διανοητικά ή αισθητήρια εμπόδια, που, σε αλληλεπίδραση με διάφορα εμπόδια, μπορούν να παρεμποδίσουν την πλήρη και αποτελεσματική συμμετοχή τους στην κοινωνία, σε ίση βάση με τους άλλους»

Η νέα αυτή ρύθμιση ανατρέπει πλήρως το μέχρι σήμερα ισχύον πλαίσιο της συγκεκριμένης αναβολής, καθώς υπό το καθεστώς του άρθρου 25 ν. 3421/2005 αποφασιστική σημασία είχε η διάρκεια της μόνιμης εγκατάστασης στο εξωτερικό (επταετής βιοποριστική ή ενδεκαετής απλή εγκατάσταση) και ουδόλως ενδιέφερε η ηλικία έναρξής της, ενώ εφεξής αποφασιστική σημασία θα έχει μόνον η ηλικία έναρξης της εγκατάστασης και ουδόλως θα ενδιαφέρει η διάρκεια ή ο σκοπός της. Η προφανής στόχευση, δηλαδή η δυσχέραση ή/και αποθάρρυνση της διεκδίκησης της συγκεκριμένης αναβολής, αποτελεί, εν τέλει, επιλογή νομοθετικής πολιτικής, η οποία ρητώς ομολογείται στην Ανάλυση Συνεπειών Ρύθμισης: «Οι τροποποιήσεις στοχεύουν, κυρίως, στον περιορισμό του αριθμού των ανυποτάκτων, που έχει αυξηθεί σημαντικά και βαίνει συνεχώς αυξανόμενος και, αντιστρόφως, στην αύξηση του αριθμού των κατατασσόμενων ... Το δημογραφικό πρόβλημα και η συνεπαγόμενη φθίνουσα απόδοση των στρατολογικών κλάσεων καθιστούν ακόμη πιο επιτακτική την ανάγκη τροποποίησης του πλαισίου, κατά τρόπο ώστε να μην επιτρέπει τη διαφυγή της στράτευσης».

Με βάση την πολυετή διαμεσολάβηση του Συνηγόρου του Πολίτη⁵ με το Γενικό Επιτελείο Εθνικής Άμυνας κατόπιν δεκάδων σχετικών αναφορών, πρέπει, πάντως, να παρατηρηθεί, πως ενώ το μέχρι σήμερα ισχύον πλαίσιο, εν όψει της ρευστής και αόριστης διατύπωσής του, είχε καταλήξει σε κραυγαλέες ανισότητες μεταξύ στρατευσίμων ανάλογα με την πρακτική των κατά τόπους αρμοδίων προξενείων, ενδεχόμενη ψήφιση της προτεινόμενης ρύθμισης θα επιφέρει τουλάχιστον ασφάλεια δικαίου και θα εξυπηρετήσει τη στρατολογική ισότητα, ενώ η σχετική ρύθμιση του άρθρου 242 § 9 φαίνεται να διασώζει την προστασία της δικαιολογημένης εμπιστοσύνης, παρέχοντας στους ενδιαφερόμενους μεταβατική περίοδο τριών ετών προκειμένου ν' αναπροσαρμόσουν τον προσωπικό τους σχεδιασμό.

Εναλλακτική υπηρεσία των αντιρρησιών συνείδησης

Σύμφωνα με το άρθρο 225 § 3-4,

«Δεν αναγνωρίζονται ως αντιρρησίες συνείδησης ... (γ) όσοι έχουν καταδικαστεί ή εκκρεμεί σε βάρος τους ποινική δίωξη για έγκλημα που έχει σχέση με χρήση όπλων, πυρομαχικών ή παράνομης βίας. Δεν γίνονται δεκτά αιτήματα αναγνώρισης ως αντιρρησιών συνείδησης που υποβάλλονται από τους ενδιαφερόμενους για δεύτερη φορά, μετά από απόρριψη προηγούμενου όμοιου αιτήματος για ουσιαστικούς λόγους».

Σύμφωνα με το άρθρο 229 § 3,

«Εκπίπτουν από το δικαίωμα εκπλήρωσης εναλλακτικής υπηρεσίας όσοι: (α) Εμπίπτουν στην παρ. 3 του άρθρου 225 ...» (δηλαδή, μεταξύ άλλων, και όταν «εκκρεμεί σε βάρος τους ποινική δίωξη για έγκλημα που έχει σχέση με χρήση όπλων, πυρομαχικών ή παράνομης βίας»).

Ο Συνήγορος του Πολίτη, έχοντας ασχοληθεί εκτενώς ήδη από τους πρώτους μήνες λειτουργίας του με το θεσμό της εναλλακτικής υπηρεσίας⁶, αρκείται, προκειμένου περί διατάξεων οι οποίες παραμένουν ως έχουν, να παραπέμψει σε παλαιότερες προτάσεις του όσον αφορά τη διάρκεια της εναλλακτικής υπηρεσίας σε σύγκριση με τη στρατιωτική θητεία (συναφής ήδη και η από 15.1.2003 απόφαση του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου⁷), την εποπτεύουσα αρχή, τη διαδικασία υπαγωγής, τα αμάχητα τεκμήρια κωλύματος, τη φύση των καθηκόντων όσων υπηρετούν καθώς και τη διαδικασία έκπτωσής τους.

Επί του παρόντος, όμως, επείγει ο σχολιασμός των εισαγομένων νεωτερισμών, ιδίως η περίπτωση της απαγόρευσης νέας αίτησης. Η απαγόρευση αυτή, μεταξύ άλλων, θα καταλαμβάνει αφ' ενός όσους επικαλούνται οψιγενή συνδρομή των λόγων συνείδησης οπότε

⁵ <https://www.synigoros.gr/api/files/download/542456> (σελ. 90-91)

⁶ <https://www.synigoros.gr/api/files/download/593377>

⁷ https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/TA-5-2003-0012_EN.html (§ 42)

στερούνται του δικαιώματος εξέτασης του συγκεκριμένου νέου ισχυρισμού τους, αφ' ετέρου όσους έχουν κηρυχθεί έκπτωτοι λόγω απλής παραπομπής για συγκεκριμένα αδικήματα, δηλαδή ακόμη και στην περίπτωση που τελικώς αθωωθούν, οπότε παρίσταται οφθαλμοφανής η παραβίαση του τεκμηρίου αθωότητας.

Πιστοποιητικά στρατολογικής κατάστασης

Σύμφωνα με το άρθρο 238 §§ 3-5,

«Πιστοποιητικά στρατολογικής κατάστασης εκδίδονται για: (α) όσους έχουν εκπληρώσει την κύρια στρατιωτική τους υποχρέωση ή την εναλλακτική τους υπηρεσία, ... (γ) τους στρατευσίμους και τους απαλλαγέντες από τη στράτευση. Στις περ. (α) και (β) της παρ. 3, σκοπός της έκδοσης είναι η πιστοποίηση της εκπλήρωσης των στρατιωτικών υποχρεώσεων ή της εναλλακτικής υπηρεσίας και της διάρκειας αυτών. Για τον σκοπό αυτό στο πιστοποιητικό αναγράφονται κατ' ελάχιστον οι μεταβολές κατάταξης ή παρουσίας, επανακατάταξης ή επαναπαρουσίασης, Στην περ. (γ) της παρ. 3, σκοπός της έκδοσης είναι η πιστοποίηση της τρέχουσας στρατολογικής κατάστασης των ενδιαφερομένων και αναγράφονται κατ' ελάχιστον οι μεταβολές που την πιστοποιούν και οι μεταβολές που αφορούν σε ήδη εκπληρωθέντα χρόνο στρατιωτικής ή εναλλακτικής υπηρεσίας».

Όπως προκύπτει από τη διάταξη αυτή, το πιστοποιητικό αυτού ο οποίος υπηρέτησε διαφοροποιείται από το πιστοποιητικό εκείνου ο οποίος απηλλάγη νομίμως, διαφορά η οποία θα μπορούσε ν' αποφευχθεί μόνον αν προβλεπόταν, ως ενιαίο περιεχόμενο του πιστοποιητικού στρατολογικής κατάστασης (εκτός των περιπτώσεων όπου έχει ρητά ζητηθεί η παράθεση περισσότερων λεπτομερειών), η πληροφορία πως ο ενδιαφερόμενος υπέχει ή δεν υπέχει πλέον στρατολογική υποχρέωση. Η ύπαρξη σχετικών αποφάσεων της Αρχής Προστασίας Δεδομένων Προσωπικού Χαρακτήρα⁸ δικαιολογεί την απορία, κατά πόσον έχει ζητηθεί η γνώμη της για τη συγκεκριμένη ρύθμιση.

Πρόστιμο ανυποταξίας

Σύμφωνα με το άρθρο 281 §§ 1-2,

«Όσοι έχουν διατελέσει ή διατελούν σε ανυποταξία κατά την έναρξη ισχύος του παρόντος, εξαιρούνται από ... τις προσκλήσεις σε κατάταξη για τις οποίες κηρύχθηκαν ανυπότακτοι, εφόσον: (α) έχουν εκπληρώσει πλήρως την κύρια στρατιωτική τους υποχρέωση ή την εναλλακτική τους υπηρεσία..... (β) εκπληρώσουν πλήρως την κύρια στρατιωτική τους υποχρέωση ή την εναλλακτική τους υπηρεσία ... ή απαλλαχθούν από την υποχρέωση στράτευσης για λόγους υγείας Τα διοικητικά πρόστιμα που έχουν επιβληθεί ή βεβαιωθεί διαγράφονται και τα ποσά που έχουν καταβληθεί επιστρέφονται ως αχρεωστήτως καταβληθέντα. Η υπαγωγή στις διατάξεις του παρόντος γίνεται αυτεπαγγέλτως».

Η επιστροφή του προστίμου ανυποταξίας σε περίπτωση μεταγενέστερης κατάταξης και πλήρους εκπλήρωσης των στρατιωτικών υποχρεώσεων, είχε επανειλημμένα προταθεί⁹ από το Συνήγορο του Πολίτη για λόγους νομικούς αλλά πρωτίστως ηθικούς. Το ΓΕΕΘΑ παγίως απαντούσε πως αυτή η επιστροφή θα ήταν δυνατή μόνο κατόπιν σχετικής ρητής διάταξης, θέση με την οποία διαφωνούσε ο Συνήγορος του Πολίτη.

⁸ <https://www.dpa.gr/el/enimerwtiko/prakseisArxis/anagrafi-dedomenon-se-pistopoiitiko-stratoy-typoy> και <https://www.dpa.gr/el/enimerwtiko/prakseisArxis/anagrafi-dedomenon-se-pistopoiitiko-stratoy-typoy-0>

⁹ <https://www.synigoros.gr/el/category/ethsies-ek8eseis/post/https://www.synigoros.gr/api/files/download/473821> (σελ. 130)

Σε κάθε περίπτωση, η προτεινόμενη διάταξη επιλύει το πρόβλημα και ο Συνήγορος του Πολίτη εκφράζει την ικανοποίησή του.

Διόρθωση έτους γέννησης

Σύμφωνα με το άρθρο 173 § 1 του νομοσχεδίου,

«Διόρθωση του έτους γέννησης των Ελλήνων αρρένων στα δημοτολόγια δεν επιτρέπεται από την 1^η Ιανουαρίου του έτους που διανύουν το δέκατο όγδοο (18^ο) έτος της ηλικίας τους, έως την εκπλήρωση της κύριας στρατιωτικής τους υποχρέωσης ή τη νόμιμη απαλλαγή τους από αυτή, καθώς και για όσους διατελούν σε ανυποταξία ή λιποταξία».

Παρίσταται κατ' αρχήν εύλογος ο σαφής σκοπός της διάταξης, δηλαδή η αποτροπή καταστρατηγήσεων της δυνατότητας διόρθωσης ηλικίας προς αποφυγή ή περαιτέρω καθυστέρηση της στράτευσης, σκοπός τον οποίο μέχρι πρό τινος εξυπηρετούσε η παρεμβολή του Μητρώου Αρρένων, ήδη καταργηθέντος με το άρθρο 60 § 1 ν. 4961/2022.

Ο σκοπός αυτός, ωστόσο, θα μπορούσε επαρκώς να ικανοποιηθεί με μια ρύθμιση, ότι τυχόν διόρθωση έτους γέννησης στο δημοτολόγιο δεν θα επηρεάζει τη στρατολογική κατάσταση, η οποία κατ' εξαίρεση θα εξακολουθεί να ρυθμίζεται από την καταχώριση που ίσχυε προ της διόρθωσης.

Είναι, αντιθέτως, αναιτιολόγητη η ολοσχερής απαγόρευση διόρθωσης έτους γέννησης για το μισό πληθυσμό της χώρας και για διάρκεια που μπορεί να υπερβαίνει ακόμη και τη δεκαετία, καθώς διαταράσσει δυσανάλογα το γενικό πλαίσιο της δημοτολογικής νομοθεσίας, το οποίο μέχρι τώρα δεν γνώριζε τέτοιες καθολικές ανελαστικές απαγορεύσεις, ενώ πλήττει ακόμη και όσους πληρούν τις προϋποθέσεις διόρθωσης χωρίς πρόθεση καταστρατήγησης.

Αξιότιμη κυρία Πρόεδρε της Διαρκούς Κοινοβουλευτικής Επιτροπής Εθνικής Άμυνας και Εξωτερικών Υποθέσεων, ευελπιστώ, ότι οι παρατηρήσεις της Ανεξάρτητης Αρχής επί του εν θέματι σχεδίου νόμου θα συμβάλλουν στο έργο της υμέτερης Επιτροπής.

Με τιμή,

Ανδρέας Ι. Ποττάκης
Συνήγορος του Πολίτη